

A pénz és a boldogság

vagyis:

a meggazdagodásnak túlságos vágyáról

«*Radix enim omnium malomm
est cupiditas.*» I. Tim. 6. 10.

ÍRTA

Dr. JEHLICKA FERENC REZSŐ

EGYETEMI TANÁR

BUDAPEST

KIADJA A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT
1915.

Nihil obstat.

Dr. Desiderius Bita,
censor dioecesanus.

Nr. 5783.

Imprimatur.

Strigonii, die 17. Novembris 1915.

Ludovicus Rajner,
efffsc. vicarius generalis.

A pénz rabjai.

A gazdagságnak mindig voltak rabjai. Ma is akad elég ember, aki inkább akar lenni szerencsétlen, bűnös, becsstelen, de amellet gazdag, mintsem tisztalelkiismeretű, becsületes, boldog, de sok pénz nélkül. Ezek azt hiszik, hogy a nagy vagyonban megvan a. képesség arra, hogy boldoggá tegye az embert; pedig nem úgy van; és szükséges, hogy erről az igazságról kis elmélkedéssel meggyőződjünk.

Mindenki tudja, hogy pénzért sok mindenfélét lehet venni, de épen azt, ami igazán díszít és boldoggá tesz, nem.

Pénzért nyugodt lelkiismeretet, állandó jó kedvet, bátorságot, nagylelkűséget, állhatatosságot, meglegedettséget venni nem lehet.

A testi nélkülözéstől és a nehéz munkától megment ugyan a gazdagság, de az igazi nagy, benső bajoktól nem menthet meg. Hiszen még a bírás vágyától, a fősvényység ördögétől sem képes bennünket

megszabadítani. Az italok megszüntetik az utánuk való vágyat, az ételek kielégítik az étvágyat, a megfelelő ruha megment a fázástól: de a pénz után való vágyat sem ezüsttel, sem arannyal kielégíteni nem lehet, a fősვნისეget újabb vagyonnak szerzése nem kisebbíti: *qui multum habet, plus cupit.* Seneca.

A nagy vagyon abban a boldog állapotban találja az embert, mikor egyszerű étellel megelégszik, szerény lakásnál és ruhánál egyebet nem kíván; erre azonban eltölti az arany, ezüst, az ékszerek és drága bútorok után való vágygal és kívánságait a szükségestől a fölösleges, ritka és nehezen szerezhető tárgyak felé tereli. Amíg szerény igényű marad, nem adósodik el, de mihelyt drága szőnyegek, szép paloták, kertek után kezd vágyódni, adósságokat csinál, az uzsorások karmaiba kerül. Aki szomjúságának és éhségének csillapítása után még tovább eszik-iszik, a fölöslegessel együtt rendesen azt az ételt és italt is kiadja, mely az első éhség és szomjúság megszüntetésére szükséges volt; hasonlóképen jár a pénznek bolondja is: fölösleges dolgok után vágyódva, sokszor a szükségeseket is elveszti.

A pénzbolondjai beteg emberek.

Még inkább kell azokon az embereken csodálkozni, akik nem vesztik el vagyonukat, akik nagyon gazdagok és mégis egyre többet kivannak. Aristippus bölcs mondotta, hogy aki sokat eszik és iszik és mégsem tud jóllakni, orvoshoz megy, tudakozódik baja iránt és az iránt, hogyan szabadulhatna meg tőle. Ha tehát valakinek öt ágya van *s ő még tízet kivan, tíz asztala van s ő mégegyszer annyit vásárol*, ha valaki nagy összegeknek, kiterjedt földeknek és szép kastélyoknak ura és mégsem elégszik meg, hanem folyton erőlködik, éjjel-nappal gyötrődik, hogy még többet szerezhessen és mindig telhetetlen marad: vajjon nem szorul-e az ily ember is orvosra, aki gyógyítaná és megmutatná neki, hogy baja honnét ered?

Ha egy szomjas ember még nem ivott vizet, azt lehet várni, hogy ivással eloltja szomjúságát; ha azonban az ilyen ember szünet nélkül tovább iszik, látható, hogy beteg, és így inkább tisztulásra, mint kielégítésre szorul. Hasonlóan áll a dolog a vagyonszerzéssel is; a szerényigényű ember megelégszik, ha vehet egy kis házikót, szerezh-

het pár forintot, vagy jó barátja segítségével megszabadul adósságaitól; akinek azonban többje van a szükségesnél és még mindig többet akar, azt bizony sem ezüst, sem arany, sem házak, sem nagyszámú ló, szamár és ökör meg nem gyógyíthatja, ily embernek is tisztulásra van szüksége. Mert az ő baja nem szegénység, hanem telhetetlenség és fösvénység, melyek előítéletekből és a bölcsesség hiányából származnak; ha ezeket a lélekből el nem távolítják, ily emberek sohasem szűnnek meg fölös dolgokat kívánni, vagyis olyasmi után vágyódni, amire szükségük nincsen.

A fösvénynek örülete.

Senki sem mond le a húsevésről azért, mert szereti; senki sem tartózkodik a bortól, mert a bort szereti; hanem mivel kedvetelik benne, eszik és iszik belőlük. Ha egy egészséges ember azt mondaná: szeretem a húst, de épen azért sohasem eszem belőle, azt gondolnók, hogy megbolondult. Pedig a fösvény ember így tesz: nagyon szereti a pénzt, de épen azért a viláért sem használná; gyűjti, kedveli, de nem élvezi.

Más szenvedélyek a haladó korral gyengülnek, sőt kivesznek; de a pénzgyűjtés szenvedélye nem gyengül, sőt a gyarapodó évekkel csak nő és kegyetlen zsarnokként kényszeríti az embert, hogy folyton gyűjtjön, szerezzon. És a bolond ember engedelmeskedik, közben azonban mitsem élvez, kincseinek nem veszi hasznát. Hogy ha a királyok, a miniszterek s általában e világ nagyjai kincseket gyűjtenek, harácsolnak, rabolnak össze, azért teszik, hogy fényben, dicsőségben és bőségben élhessenek, lukulusi módon lakmározhassanak, ajándékokat osztogathassanak, nagyszámú cselédséget tartthassanak; ám a fősvény ' ember senkinek sem ad semmit, barátaival szemben kemény, hazájával szemben alávaló, maga is szűken él, éjjel-nappal fáradozik s bár így nagy vagyonokat halmoz össze, ez a vagyon nem alkalmas arra, hogy nyomorult életétől megváltsa, hanem rabságát még csak nagyobbítja.

Valóban bolond dolog ez, de utálatos is. A kígyó, a skorpió, a tarantella kisebb állatok a tigrisnél és az oroszlánnál és mégis jobban gyűlöljük őket. Miért van ez? Azért, mert ezen kis állatok megölik az embert anélkül, hogy húsával táplálkoznának, hol-

ott a hagy ragadozók éhségből támadnak ellenünk. így az emberek közül is jobban utáljuk azokat, akik merő gonoszságból, farkaságból csálnak, uzsoráskodnak és gazdagodnak, mintsem azokat, akik kicsapongó élvezetvágyból teszik.

Folytatás.

Vagy tán azért takarékoskodnak annyira, hogy kincseiket gyermekeikre hagyják? De hát hogyan? Azokra hagyják, akiknek életükben semmit sem adnak? Vájjon ez esetben nem hasonlítanak-e a sertésekhez, melyeknek csak haláluk után vesszük hasznát? És aztán: miért akarnak hagyni gyermekeiknek nagy kincseket és vagyionokat? Bizonyára azért, hogy aztán ezek megint saját gyermekeik és unokáik számára s így^ tovább nemzedékről-nemzedékre őrizték azokat, hasonlóan a vízvezető csövekhez, melyek a vizet meg nem tartják, hanem egymásnak adják tovább, míg végre valamely távoli utód az egész kincshalmazt elveri, eltékozolja.

A fősvény ember gyermekei.

A fősvény ember nagyon rossz nevelő; azzal, amivel nevelni akarja gyermekeit, teljesen elrontja és boldogtalanokká teszi őket. Egyetlen célja beléjük nevelni a pénz becsülését, a gazdagság után való vágyat és a fősvénységet, hogy ezzel mintegy erős védőbástyát állítson fel bennük az örökségnek fenntartására. Rendesen csak ilyen tanácsokat és *tanításokat ad* nekik: *légy takarékos, rakosgass minél többet félre és jegyezd meg, hogy csak annyit érsz, amennyi pénz van a szekrényedben.* Ez azonban nem nevelés, hanem a gyermeknek, mint valami pénzeszacskónak összehúzása és bevarrása, hogy azt, amit beledobnak, megőrizhesse. A pénzeszacskó csak akkor kezd piszkolódni, mikor már megtömték pénzzel; de a gyermekeket a fősvény apa csúf tanításaival már a vagyon átadása előtt mocskolja be. De meg is kapják jutalmukat ily szülők ezen oktalan nevelésért; a gyermekek ahelyett, hogy az összeharácsolt nagy vágyon miatt szeretnék őket, inkább gyűlölik, mert azt rögtön meg nem kaphatják. Az apától nem tanultak egyebet, mint a pénznek becsülését és azt, hogy az ember-

nek főcélja vagyont, szerezni; azért aztán szülőik életében a saját életüknek akadályát latját és azt hiszik, hogy mindaz az idő, ami a szülőkre nézve nyereség, nekik veszteség.

Részben türelmetlenségből, részben pedig a fiatal korral járó élvezetvágyból addig, míg a szülők élnek és a vagyont őrzik, titokban meg-meglopják őket s a lopott pénzt, mint valami idegen vagyont, cimboráikkal együtt elmulatják. Mihelyt azonban a szülők örök álmra hunyják be szemüket s a gyermekek megkapják a kulcsokat, egyszerre megváltoznak és arcuk sötét, visszataszító, barátságatlan lesz. Egyszerre feledésbe megy a bor és a zene, a sport és a művészet s mindennek helyébe lép a cselédségnek folytonos szidalmazása, kihallgatása, hajszolása, a bevételek és kiadások jegyzékeinek bujása, örökös tárgyalások a jószágkezelőkkel, számtartókkal és adósokkal, szóval oly nyugtalan, gondokkal teli életmód, mely sokszor arra sem hagy nekik elegendő időt, hogy nyugodtan megbédelhessenek vagy kialudjak magukat.

Így aztán rohamosan kihál belőlük minden nemesebb dolog iránt való érdeklődés is; embertársaiknak sorsával, a társadalom

kérdéseivel, a haza ügyeivel mit sem törődnek s örökös anyagi gondok között gyorsan öszülnek és ráncosodnak.

A pazarló gazdagok.

Vannak a vagyonnak olyan bálványozol is, főleg a fősvény embereknek ivadékai között, akik a nyert kincseket nem őrzik, hanem örökös mulatozás és kicsapongás között elverik. Ez igaz. De ezek az emberek nem irigylendők. Aristoteles szerint némely emberek nem élnek kincseikkel, némelyek pedig visszaélnék velük. Egyformán oktalanok azok is, emezek is. Azoknak sem hasznot, sem becsületet nem szerez a vagyonuk, emezeket pedig csakhamar szégyenbe, bajba és nyomorba dönti. A kicsapongó élet jóra nem vezet; az örökös lakmározás és mulatság aláássa az egészséget, tönkre teszi a jó hírnevet és hamarosan véget vet a nagy vagyonnak is. Ha pedig lehetne is hosszú ideig ily életet folytatni: vájjon nem boldogabb-e az olyan ember, aki szerényen élve a tudományokkal foglalkozik, hasznos tevékenységet fejt ki, az erényt műveli, mintsem az örökös heje-hujában élő kéjenc, aki a boron a pe-

csenyén s a testi kéjen kívül egyéb örömet nem ismer? Az erény, a tudomány, a becsület akkor is boldogít, mikor egyedül vagyunk, mikor senki nem lát, meg nem figyel; ellenben a fényűzés csak akkor szerz örömet, mikor mások nézik és bámulják, így tehát értéke nem önmagában van, hanem másoknak ámuló tekintetében.*

A fősvény ember képe.

Ha idejekorán nem kel birokra az ember a pénzsóvár hajlamokkal, idővel nagy erőre kapnak, teljesen kifejlődnek és létrehozva összes természetükben rejlő hatásait, megalkotják a fősvény embernek típusát. Ezt a típust a régi festők egy sovány, rosszul öltözött öreg ember képében ábrázolták, aki telt pénzeszacskót szorongat csontos ujjai között. Öreg ember, mert a fősvénység teljes formájában az öreg embe-
reknél jelentkezik; sovány, mert a fősvény ember önmagával szemben is szívtelen; kopott ruhában, mert ő ruhára nem «dob ki pénzt». Molière a Harpagonban örökítette meg ezt a bűnt, Gogol pedig a «Holt

* Eddig Plutarchus.

lelkek»-ben, Plyuskin személyében mutatja be. A vagyonnak bolondja csak arra használja pénzét, hogy számlálja. Az emberek nagynehezen kiássák a földből az aranya, ő pedig visszateszi, elrejtí a földbe. Némi-lyik ha pénzt lát, reszketni kezd. Egy ilyen fősvény seprűbe törülte a kezét, hogy kí-mélje a szalvétát; egy másik nem tett pon-tot az i betűre, mert drága a tinta; egy harmadik nyakán levő bibircsét használta *inggombnak*; egy negyedik *felakasztotta* magát, mert azt álmodta, hogy nagy ki-adásai voltak.

Folytatás.

A fősvény ember — miként Theophrastus leírja — bár cselédséget tarthatna, maga söpri házát, maga veti meg az ágyát. Ha kimegy az utcára és koldust vesz észre, aki pénzt kérhetne tőle, kitér előle vagy otthonába szökik vissza. Szűk, ócska, piz-kos és foltozott ruhában jár és állandóan böjtöl. Ha a házbérbeszedésnél valamely lakója adós maradt egy fillérrel, ő maga megy el ezért az egy fillérért. A vásárlás-nál értékükön alul becsüli a dolgokat s ha övéi még oly olcsón is vásároltak valamit,

ő mindig drágálja. Jaj a cselédnek, ha véletlenül eltör egy poharat vagy, tányért, irgalom nélkül levonja annak többszörös árát fizetéséből vagy kosztjából. Ha felesége egy fillért is elveszít, fel kell forgatni az egész házat és a legfélreesebb szögletekben is kell azt keresni. Mindennap kimegy a földjeire és nézegeti a határköveket, nincsenek-e eltolva, nézegeti a barázdákat, nem szántott-e el a szomszéd valamit az övéből. Ha valamely barátját vacsorára meghívta, ő maga megy a piacra bevásárolni és gyakran üres kézzel tér vissza, mert ott méregdrágának talál mindent. Szóval piszkos minden gondolata, undorítóan «snassz», piszkos minden cselekedete.

Az aranyborjú nagy bajoknak okozója.

Hogy a pénznek túlságos szeretete az embernek és társainak ártalmas, már a régiek is tudták; később, azonban kiderült, hogy ez a betegség és bűn úgyszólván minden társadalmi bajnak okozója. Már szent Pál mondotta, hogy: «minden gonoszságnak gyökere a pénzvágy». (I. Tim. 6,10.)

Nincs nemzet, melynek életét ne keserítene és veszélyeztetné az aranyborjúnak

imádói és nagyon fájdalmas dolog, hogy szegény hazánkat különös mértékben sújtja ez a csapás. Oly sokan vannak és oly gonoszok a mi fősvényeink, hogy még a legválságosabb pillanatokban, mikor az ellenséges világ összeroppantással fenyegette nemzetünket, sem áttallották csalásaikkal nyomorgatni és épen azoknak az egészségét és életét áldozták fel kapzsiságuknak, akik a hazáért s ezen pénzpiócákért is véruket ontották. A pénz túlságos szeretete kiszárítja a legtöbb kereskedőnek lelkét, kiöli az-emberből az emberséges érzelmeket, a kötelesség tudatát, a szánakozást, a szeretetet, a haza iránt való lelkesedést és minden erkölcsöt. Ily szörnynek csak a pénz van a fejében; az eszközöknek minőségével nem törődik; földolog, hogy hozzanak valamit a konyhára. Egész erkölcstelen közvélemény fejlődött ki az emberek ezen neménél, mely nem lát bűnt az ügyesen véghezvitt csalásban. «Lopj, de vigyázz a lát-szatra»; «nem vagy sem első, sem utolsó»; «csalj, különben téged csálnak meg». Ily jelszavakkal bátorítják magukat és nyugodt lélekkel folytatják becsstelen ügyeskedéseiket. Csálnak minőségben és mennyiségben és jobban félnek a veszteségtől, mint a gabságtól.

Az üzletembereknek ezen gonosz példája a többi emberekre is átragad. A pénz bálványozóinak serege egyre nagyobb lesz s így egyre mélyebb és szélesebb lesz a romlottság, egyre gyakoribb a csalás, a szipolyozás, a szédelgés, az uzsoráskodás: az egész világ hódol az aranyborjúnak.

Ezen általános pénzörületnek főoka.

A mai pénzhajhászásnak és a vele járó töméntelen gazságnak legközelebbi forrása a pénz után való forró vágy, emennek okát pedig Spencer ama föltétlen tiszteletben és bámulatban látja, mellyel a mai emberek a gazdagságot körülveszik és magasztalják. Hiába tanítják az ifjút az iskolában, hogy becsülje a tisztességes munkát, az erényt, a tiszta jellemet, az önfeláldozást; mihelyt az életbe lép, azonnal észreveszi, hogy az emberek egészen másképen értékelik a dolgokat. Meglátja, hogy a világ azokat tiszteli, bámulja, magasztalja, akiknek sok pénzük van. Ezek a benyomások idővel valóságos organikus meggyőződéssé erősödnek, mondja Spencer; s aztán ő is ezen az úton igyekszik haladni, ő is akar «valaki» lenni, több lenni másoknál, ki akar

tűnni, ehhez pedig először, másodszor és harmadszor pénz kell.

Nem azok az anyagi előnyök, nem a nagyobb kényelem űzi, hajtja az embereket a pénzszerzésre, melyeket a pénz biztosít, hane'm a feltűnés, a ragyogás, az embereknek ámulata a fő cél, mely szeme előtt lebeg. Minduntalan hallja a vagyonnak dicsőítő énekét; a szalonokban sikerült üzletekről, gazdag házasságokról csevegnek; az újságok részletesen leírják a báli hölgyeknek toilette-jeit leközlük a banketteknek gazdag, igenhangzású étlapjait; mindenki irigykedve, ámulván sóvárogva beszél a gazdag és szerencsés emberekről, azoknak élvezeteiről, luxusáról, kedvteléseiről, úgy, hogy a gyenge lelkek rabjai lesznek ezen oktalan bálványozásnak s maguk is eltelnék hasqnló érzelmekkel és vágyakkal. «Concupiscuntur», quia laudata sunt; opinione nostra chara sunt, pretio suo vilia.» Seneca.

A közvélemény bűne.

Vagyont tisztességes utakon is lehet szerezni s ez esetben nem kell tőle megtagadnunk elismerésünket és bizonyos tisztele-

tünket. Ahhoz, hogy valaki a becsületesség határai között meg tudjon gazdagodni, sok ügyesség, még több szorgalom, munka, türelem, önmehtagadás, rendszeretet kell, megannyi tulajdonságok, melyek előtt kalapot kell emelni.

Ám igen sok vagyont becsstelen utakon szereznek s a közvéleménynek nagy bűne, hogy ezt a különbséget nem tekinti és vakon, megkülönböztetés nélkül hódol *minden* vagyonnak, dicsőít *minden* sikert, bármily görbék is voltak az utak melyek hozzá vezettek, bármily aljasak is voltak az eszközök, melyeket a meggazdagodás érdekében mozgósítottak. Ebben van a közvéleménynek erkölcstelensége, mint Spencer helyesen hangsúlyosa; ő, aki utilitárius, mammonista honfitársain eléggé tanulmányozhatta a pénzvágynak minden becsstelenségét és átkát.

A mammonista közvéleménynek megjavítása.

Ezen megállapítás után helyes Spencernek következtetése is, hogy ezt a közvéleményt meg kell tisztítani. A megvetést és undort, melyet az egyszerű lopás iránt ta-

núsítunk, ki kell terjeszteni a lopásnak minden, legrejtettebb, legtekervényesebb formáira, minden csalásra, burkolt uzsorára, a panamának ezernyi nemeire. A csalókkal és panamistákkal úgy kellene elbánni, mint az egyszerű rablókkal, sikkasztókkal és a közvéleményben is meg kellene bélyegezni minden erkölcstelen üzleti machinációt. Nemcsak a vagyont kell nézni, hanem az eszközöket is, melyekkel szerezték; és ha ezek nem tiszták, a leggazdagabb emberektől is utálattal kellene elfordulni és irtózni kellene tőlük, mint a fenevadaktól.

Ezzel szemben a legnagyobb rokonszenvvel és megbecsüléssel kell újra körülvenni az önzetlen, tiszta tevékenységet, az erényt, az önfeláldozást, a nemes hazafiságot és vallásosságot és lassan megtisztul, megjavul a közvélemény. Ez pedig nagy hatalom; az egyszerű emberek cselekedeteinek úgyszólván fő zsinórmértéke.

A lelkeknek átalakítása.

A gondolkodásnak ilyen átalakulása csak úgy remélhető, ha maguk a lelkek és a szívek is átalakulnak. Minthogy pedig eddig az egyetlen erő, mely a szívekig és a ve-

sékiig hat, a kereszténységnek ereje: ezt kell az emberek lelkébe bevezetni, hogy őket áldásos befolyásával megnemesítse. A keresztény vallás pedig mindenekelőtt hathatósan figyelmeztet, hogy a földi javak mulandók, hűtlenek s így nem érdemlik meg, hogy lelkünkkel hozzájuk tapadjunk. Az Üdvözítő szerint ezeket a javakat a tolvajok kiássák, a moly és rozsdá megemészti. Mikor az ember e földi élet befejezése után a túlvilágban új életre ébred, a földi javakból, melyeket itt annyira szeretett, oda mitsem hozhatott magával; a fősvény ember hasonló lesz ahhoz, aki álmában nagy kincsét talál, egész éjjel görcsösen szorongatja és reggel fölébredvén, csalódottan veszi észre, hogy üres a tenyere. Ha egy kutya két ember után kullog, nem tudni, kié; midőn azonban a két ember elválik egymástól, a kutya a gazdáját követi. Hasonlóan van a dolog a pénzzel is. A földi élet folyamán a test és a lélek után kullog, mikor aztán a halál beálltával a lélek a testtől elválik, a pénz nem követi őt a másvilágra, hanem a testtel együtt itt marad a földön. Nem volna-e oktalanság minde nekfelett szeretni a vagyont, mely annyira hűtlen?

A vagyon a szentek értékelésében.

A kereszténységnek büszkeségei, a nagy szentek, nagyon kevésre becsülték a földi kincseket Szent Ágoston püspök nem szokta elzárni lakását, mert nem volt ott mit ellopni: mindenét a szegényeknek adta. Ilyen volt Bor. szent Károly is, aki szükséges bútorait is odaadta a nyomorgóknak s ő maga a puszta földön hált.

Szál. szent Ferenc püspök mindig magasztalta az evangéliumi szegénységet. Sokszor emlegette a bölcs Senecának szavait, melyek szerint nagy dolog a vígan elviselt szegénység. «Ha a természet szerint élünk — monda Senecával — sohasem leszünk szegények, mert a természet kevéssel beéri; ha másoknak vélekedése szerint élünk, sohasem leszünk gazdagok». Akinek az, ami elég, nem elég, annak soha sem lesz elég.

Egy különben hívő lélek keservesen panaszkodott előtte, hogy elvesztette minden vagyonát és kegyetlenséggel vádolta Istent, aki e csapást megengedte.

Szent Ferenc vigasztalván a szerencsétlent, többi között kérdezte, nem becsülte-e Istent többre, mint összes vagyonát és nem

hajlandó-e Istent, akit összes vagyonával szeretett, ezen vagyon nélkül is szeretni.

— Ezt könnyű mondani — felelé az illető — de nagyon nehéz megtenni.

— Nagyon kapzsi ember — monda neki a szent — akinek maga Isten sem elég.

E szavak könnyekig meghatották az előbb még kemény szívet, mert a kapzsiságot mindig utálta.

A gazdagsággal járó lelki veszedelmek.

Azonban nemcsak hűtlen a pénz, hanem nagyon veszedelmes is. «Jézus pedig monda tanítványainak: Bizony mondom nektek, hogy nehéz a gazdagnak bejutni a mennyeknek országába. Könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni a mennyeknek országába.» (Mát. 19, 24.) Viszont boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyeknek országa. Ugyanis, mint a hegyi beszédnek kiváló magyarázója* mondja, ha a szív üres a földi dolgok szeretetétől, akkor van benne hely a lelki dolgok számára, Isten szeretete és malasztja s az embersze-

* Dr. Székely István, A hegyi beszéd magyarázata. Budapest, 1913.

retet részére. Akinek anyagi javai nincsenek, vagy nem ragaszkodik hozzájuk, rendesen jobban keresi a szellemieket és kevesebb érdekszállal van a világhoz fűzve.

Ezzel szemben a nagy vagyon s annak túlságos szeretete kiszárítja, megkeményíti a lelket, léhává, felfuvalkodottá és szívtelessé teszi az embert. «Annyi lélektanilag is, meg tapasztalásból is bizonyos, hogy a gazdagság nagy kísértés és nagy veszedelem, a gyakorlatban legnagyobb akadálya és el-lensége az igazi evangéliumi szellemnek.»*
 4 fősvénynek szemét jobban gyönyörködteti az arany, mint az Úrnak szent teste; fülei jobban szeretik a pénz csengését, mint az Úr igéjét; lábai jobban sietnek a vásárra, mint a szent misére; kezei szívesebben érintik a bankót, mint a szent evangéliumot. Természetes dolog, hogy ily emberek nem mehetnek be a mennyek országába.

A gazdag is üdvözülhet.

Ezzel azonban nem azt mondjuk, hogy minden gazdagnak el kell kárhoznia, mert a vagyon rossz. A gazdagság a közömbös

* Dr. Székely I., u. o. 48. 1.

dolgok közé tartozik, melyeket jól is lehet használni; és hála Istennek, elég sokan vannak, akik így, embertársaik segítségére, önmaguknak nagyobb kiművelésére, a haza, az egyház támogatására használják s a tényleges gazdagságot a lelki szegénységgel párosítják. Aki mérget tart kezében, még nincsen megmérgezve. Minden gyógyszerész, mondja Szál. szent Ferenc, kezel mérget, de azért egynek sem kell magát megmérgeznie, hiszen a mérget csak edényekben őrzi és azt jó célra fordítja. Szívleljük meg Lessing tanácsát: házukba engedjük be a gazdagságot, de szívünkbe ne engedjük.

Példa.

Szalézi szent Ferenchez jött egyszer egy gazdag, de azért nagyon derék ember s azt kérdezte tőle, üdvözülhet-e ennyi vagyonnal. Ő, úgymond, attól tart, hogy el fog kárhozni.

A szent megkérdezte, mi az oka ezen aggodalomnak.

— Azért félek — monda az illető — mert nagyon gazdag vagyok s ön tudja, hogy az Evangélium szerint a gazdag em-

bernek nagyon nehéz, sőt majdnem lehetetlen üdvözülni.

Szent Ferenc jobban akarván látni a helyzetet, megkérdezte, van-e olyan vagyona, amit bűnös úton szerzett volna.

— Nem — monda ő — őseim nagyon becsületes emberek voltak és semmit sem hagytak reám, ami törvénytelen úton lett volna szereze, vagyonomnak nagyobbik részét pedig saját iparkodásomnak és takarékoságomnak köszönhetem. Isten ments, hogy idegen jószág legyen nálam! e tekintetben egész nyugodt a lelkiismeretem.

— Akkor hát miért aggódik? Talán rosszul használja a vagyonát?

— Állásomnak megfelelő módon élek, fényűző nem vagyok, de félek, hogy nem adok eleget a szegényeknek, pedig ön tudja, hogy erről egykoron meg fogunk ítéltetni.

— Vannak-e gyermekei? — kérde a szent.

— Vannak, de már mind el vannak látva és nem szorulnak támogatásomra.

— Valóban nem tudom — monda szent Ferenc — honnét erednek aggályai. Ön az első ember, aki nekem vagyonának bősége miatt panaszkodik; a legtöbbjének sohasem elég. Ha továbbra is így fogja kezelni va-

gyonat és egyébként is teljesíti kötelességeit, biztosan remélheti Istentől lelkének üdvösségét.

A jó gazdálkodás.

Annyira nem rossz és bűnös dolog a vagyon, hogy azt, ha a Gondviselés juttatott belőle, kezelnünk nemcsak szabad, hanem kötelességünk is. Sőt, mint Szál. szent Ferenc szellemesen megjegyzi: vagyonunk gyarapítására még nagyobb gondot kelí fordítanunk, mint a világ fiainak a magukéra. A fejedelmeknek kertészei nagyobb gonddal művelik uraiknak kertjeit, mint sajátjukat S vájjon miért? Mert tudják, hogy a kertek a fejedeleméi, akinek ily módon kedvében akarnak járni. Így vagyunk mi is a vagyonunkkal. Nem a miénk az, hanem a legfőbb Úré, Istené, akitől mi annak csak hasznélvezetét kaptuk. Kötelességünk tehát, hogy mennél gyümölcsözőbbé tegyük, hiszen Istennek szolgálunk, mikor vagyonunknak gondját viseljük. S mivel a világ fiai csak önszeretetből gazdálkodnak, mi pedig Isten iránt való szeretetből tesszük, kell, hogy sáfárkodásunk azokénál nagyobb, szorgalmasabb, hübb legyen.

Minthogy azonban az Istent szerető lélek magában Istenben keresi legfőbb gyönyörűségét és jutalmát, a földi dolgok miatt nem nyugtalankodik és nem aggódik; csendesen, békében kezeli azokat, nem pedig az önző embernek ezernyi aggodalmaival és boszankodásaival. És ha esetleg elveszíti, türelemmel viseli a csapást, azt mondván Jobbal: Isten adta, Isten elvette, az ő szent neve legyen áldott.

Szalézi szent Ferencet nagy lelkipásztori érdemeiért dicséretekkel halmozta el egyszer Krisztina hercegnő és egy gyönyörű gyűrűvel ajándékozta meg, melynek gyémántja nagyon értékes volt. Sz. Ferenc, lóháton igyekeztén egyházmegyéjébe a nagy alpesi hegyek között, a drága gyűrűt elvesztette.

Mikor ezt észrevette, minden izgalom nélkül szólt a veszteségről és még áldotta is érte az isteni Gondviselést. Még pedig, úgymond, két okból: először azért, mert így nem lesz alkalma hiú gondolatokra és arra, hogy ily gyönyörű ékszerben különös kedvét lelje; másodszer, mert a Gondviselés esetleg valamely szegény embernek juttatja, akinek sorsa ezáltal jobbra fordulhat.

Íme, így érez az igazi keresztény ember a vagyoni dolgokban. Ez az a nevezetes lelki szegénység, melyet az Üdvözítő boldognak mondott.

Mi boldogít igazán?

Hogy azzal fejezzük be, amivel kezdtük: nagyon sok ember tévesen fogja fel a vagyonnak és a boldogságnak egymáshoz való viszonyát. A pénznek boldogító erejét túlbecsülik. Pedig a földi boldogság tekintetében egész sereg dolog megelőzi a gazdagságot s így ennél sokkal kívánatosabb.

Ilyen mindenekelőtt az egészség. Mit használ az embernek, kérdi a maga kedves humorával Abraham a S. Clara, ha szép palotái, határtalan földjei; gyönyörű parkjai vannak: mikor ő maga szemfájós s így mindezen javakban nem gyönyörködhetik? Mit használ neki, hogy tele vannak kamrái a legjobb ételekkel és pincéi a legfinomabb borokkal, mikor ő maga gyomorfájós és orvosa a borivástól eltiltotta?! Mit használ neki, hogy életében óriási pénzösszegeket gyűjtött, melyek nyugodt életet biztosítanak neki: mikor szúrása van mindkét oldalában? Az egészségen kívül igen fontos a boldog-

ságra nézve a kellemes, jó és szép családi élet, a gyermekeknek örvendetes fejlődése és előmenetele, a környezethez való jó, barátságos viszony, a szerencsés vérmérséklet, a tehetségeknek és hajlamoknak megfelelő életpálya. Ha mindez hiányzik, semmiféle földi kincs pótolni vagy megszerezni nem képes; ha pedig ezek a dolgok megvannak, szerény anyagi körülmények között is boldognak érzi magát az ember.

Az igazán bölcs és vallásos ember azonban, mikor boldogságáról van szó, még erősebb és biztosabb alapot keres, olyat, mely el nem múlik, mely örökké tart. Aki csak a földi dolgokra támaszkodik, «hasonló leszen a bolond emberhez, ki házat fővényre építette. És szakadt az eső, jött az árvíz, a szelek futták és ama házra rohantak; és összedőlt az és nagy volt romlása.» (Mt. 7, 24-27.)

Tudván, hogy e világ minden kincsével el fog múlni, az Üdvözítőre hallgat, aki így szól: «Gyűjtsetek magatoknak kincseket az égben, hol sem a rozsdá sem a moly meg nem emészti és hol a tolvajok ki nem ássák s el nem lopják.» (Mt. 6, 19-21.) Az igazi szegények és a lelki szegények, akik Isten akarata szerint sáfárkodtak, igazán

boldogok lesznek, mert az isteni Üdvözítő szerint övék lesz a mennyeknek országa, ahol örvideni és uralkodni fognak örökké. Az égben, mondja szent Ágoston, a boldogító javaknak akkora bősége van, hogy ha abban a dicsőségben és örömben csak egyetlen egy napig is megengedtetnék lennünk, ennek fejében megvetnők a földi életnek számtalan dús és gyönyörűségcs évét és igazunk lenne. Az égben, mondja ugyanő: *quot cives, tot reges*. «S épen azok a királyok, akik a földön (igazi vagy lelki) koldusok voltak. A jámbor szegénynek Isten mintegy adós a túlvilági boldogsággal; míg a gazdag, mint szent Lukács mondja, már elvette vigasztalását, megkapta a maga osztályrészét, ki van elégítve már e földön.»*

* Dr. Székely I., u. o. 50. 1.

JEGYZET.

A meggazdagodásnak vágya sohasem dühöngött annyira, mint a mi korunkban. Ezen örület ragályként pusztít: *serpunct enim vitia, et in proximum quemque transiliunt, et contactu nocent. Seneca.* Nem fog tehát ártani néhány felvilágosító és óvó szó.

Cheronei Plutarchustól maradt ránk egy kis értekezés-töredék; a jeles etikai írónak ezen gondolatait értekezésünkbe beolvastottuk, mert kár lenne azokat a feledés homályában hagyni.

Sok ember ott keresi a boldogságot, ahol az nem található. E kis füzet rávilágít a tévútra és a helyes útra igazít. Amellett gyengíteni igyekszik az aranyborjúnak átkos uralmát.

Budapest, 1915. okt. 1.

Szerző.

TARTALOM.

	Oldal
A pénz rabjai	3
A pénz bolondjai beteg emberek	5
A fősvénynek örülete	6
Folytatás	7
A fősvény ember gyermekei	9
A pazarló gazdagok	11
A fősvény ember képe	12
Folytatás	13
Az aranyborjú nagy bajoknak okozója.....	14
Ezen általános pénzimádásnak főoka.....	15
A közvélemény bűne.....	17
A mammonista közvéleménynek megjavítása.....	18
A lelkeknek átalakítása	19
A vagyon a szentek értékelésében	21
A gazdagsággal járó lelki veszedelmek	22
A gazdag is üdvözülhet.....	23
Példa	24
A jó gazdálkodás	26
Mi boldogít igazán?	28